

Dkt. Robert C. Newman, Injili za Sinoptiki, Hotuba ya 12, Theolojia ya Sinoptiki

© 2024 Robert Newman na Ted Hildebrandt

Tuanze hivyo, kisha turudi kwenye hili. Kisha nitafanya hivyo tu: toa hili. Sawa, tunaendelea na kozi yetu ya Injili za Synoptic hapa. Vipimo kumi na viwili, ukipenda.

Tuko karibu kuanza kitengo cha kumi, na hicho ni Theolojia ya Biblia ya Sinoptiki. Naam, utangulizi mdogo wa Theolojia ya Biblia kwanza, kabla hatujaingia kwenye mada hapa. Kifungu cha maneno Theolojia ya Biblia kina matumizi mawili tofauti.

Matumizi moja, Theolojia ya Kibiblia, ni tofauti na Theolojia Isiyo ya Kibiblia. Theolojia ya Kibiblia ni fundisho linalopatana na mafundisho ya Biblia, pamoja na mafundisho ya Maandiko Matakatifu. Kwa maana hii, Theolojia ya Kibiblia ni Theolojia ya Kiorthodoksi.

Lakini matumizi mengine ya neno hili ni tofauti na Theolojia ya Kimfumo. Theolojia ya Kibiblia na Theolojia ya Kimfumo. Kwa maana hii, Theolojia ya Kibiblia ni utafiti wa jinsi sehemu, kwa kawaida, au hata nzima, ya Maandiko, inavyowasilisha theolojia kwa maneno yake, msamiati wake, taswira, muundo, aina hiyo ya kitu.

Kwa maana hii, Theolojia ya Biblia inajaribu kuona ni maneno, picha, n.k. gani, Yohana alitumia kutangaza Neno la Mungu katika Injili, au katika Yohana wa 1, wa 2, na wa 3, au ni maneno gani Paulo alitumia katika barua zake, au ni maneno gani Isaya alitumia katika unabii wake, n.k., kwa sababu Mungu alifanya kazi kupitia watu binafsi, na mara nyingi, vema, aliwaumba na uwezo tofauti na kadhalika, na akawaweka katika tamaduni na kwa tabia zao mbalimbali na kadhalika, kwa hivyo walikuwa na mitindo tofauti, na akawaweka katika vipindi tofauti vya wakati katika historia na kadhalika, na kwa hivyo unaishia na maneno tofauti wakati mwingine yakitumika. Hapa tunavutiwa na matumizi haya ya pili, ingawa, bila shaka, tunataka utafiti wetu uwe Theolojia ya Biblia katika maana zote mbili. Mada ya Theolojia ya Biblia ni kubwa sana, na hapa tuna wakati na nafasi ya kuangalia sampuli tu.

Kwa hivyo, jambo la kwanza tunalotaka kufanya, ukipenda, ni kutafuta mada zinazounganisha katika Injili za Synoptic. Istilahi za Injili za Synoptic mara nyingi hutofautiana na sehemu nyingine za Agano Jipya, hata kutoka kwa Injili ya Yohana, ambayo inashughulikia matukio yale yale. Njia moja ya kupata hisia za baadhi ya msisitizo wa Synoptics, tofauti na sehemu nyingine za Agano Jipya, ni kutoka kwa utafiti wa takwimu za maneno, kulinganisha marudio ya matumizi ya maneno mbalimbali katika Synoptics na marudio ya maneno hayo katika Agano Jipya kwa ujumla.

Kama utafiti wetu wa sampuli, tutazingatia masafa yafuatayo ya maneno katika Sinoptiki kuhusiana na Agano Jipya lote. Kwa kusudi hili, kumbuka kwamba urefu wa maandishi ya Sinoptiki ni karibu theluthi moja, au tuseme 0.33, ya Agano Jipya lote. Kwa hivyo, ikiwa maneno yanatokea zaidi ya theluthi moja ya matukio katika Agano Jipya, ni ya kawaida sana katika Sinoptiki, na ikiwa yako chini ya theluthi moja, basi ni nadra sana katika Sinoptiki.

Kwa hivyo, nina chati hapa, na ninaangalia mada za Christology, upendo, imani, wokovu, msamaha, na ufalme, na kisha ninaangalia maneno mbalimbali yanayotokea chini ya haya. Kwa hivyo, chukua Christology, kwanza kabisa. Naam, chukua maneno husika, Kristo, kifungu cha maneno, Mwana wa Adamu, na kifungu cha maneno, Mwana wa Mungu.

Naam, neno Kristo linaonekana mara 40 katika Sinoptiki, lakini linaonekana mara 750 katika Agano Jipya lote. Kwa hivyo, ukihesabu sehemu, hiyo ni 0.05, ambayo ni ya chini sana ikilinganishwa na 0.33. Kwa hivyo, neno Kristo ni nadra sana katika Sinoptiki ikilinganishwa na sehemu nyingine ya Agano Jipya. Kwa upande mwingine, neno Mwana wa Adamu linaonekana mara 70 katika Sinoptiki, na 87 pekee katika Agano Jipya lote, kwa hivyo 0.8 ya matukio yapo katika Sinoptiki, ambayo ni ya juu sana, na inaonekana karibu mengine yote yako katika Yohana.

Neno Mwana wa Mungu linatokea mara 26 katika Sinoptiki, kati ya 79 katika Agano Jipya lote, na hilo linafikia 0.33, ambayo kwa bahati mbaya hutokea kuwa sahihi kwa wastani.

Kwa hivyo hapa kuna mfano. Kristo ni neno nadra la Sinoptiki, Mwana wa Adamu ni neno la Sinoptiki la kawaida sana, na Mwana wa Mungu ni sawa na lilivyo katika sehemu nyingine ya Agano Jipya kwa ujumla.

Chukua maneno mawili ya upendo. Hapa sifikirii vitenzi mbalimbali vya upendo, bali kitenzi agapao na nomino agape. Agapao hutokea mara 23 katika Sinotiksi, kati ya 126 katika Agano Jipya lote, kwa hivyo ni chini, 0.18 dhidi ya 0.33, tunayofikiria.

Na agape hutokea mara mbili tu katika Injili za Sinoptiki, kati ya 107 katika Agano Jipya lote, hivyo 0.02, kwa hivyo ni chini sana. Ingawa Yesu mara nyingi huonekana akifanya mambo ya upendo sana katika Sinoptiki, istilahi hiyo si istilahi ya kawaida ya Sinoptiki. Kama ungemfikiria Yohana, ungegundua mara moja kwamba hilo ni neno linalotumika sana hapo.

Imani. Tena, tunachukua maneno mawili, kitenzi pisteuo, kuamini au kuamini, na pistis, kuamini, uaminifu, imani, n.k. Pisteuo, 34 kati ya 223, hivyo 0.15, chini sana.

Na kisha pistis, 24 kati ya 233, hivyo 0.10, na pia chini. Kwa hivyo, cha kushangaza, imani si neno la kawaida la Synoptic, ingawa tena, ikiwa unaifahamu Biblia kabisa,

unatambua hilo ni neno kubwa la Apolline, na hilo ni neno kubwa la Johannine pia, lakini si katika Synoptics. Wokovu.

Hapa tunachagua maneno matatu, kitenzi sozo , kuokoa, nomino dhahania soteria , wokovu, na neno la mwigizaji soter , mwokozi. Sozo , 4 kati ya 42, kwa hivyo hiyo ni 0.09, chini. Soteria, 45 kati ya 103, 0.44, juu.

Na soter , 2 kati ya 24, 0.08, chini. Kwa hivyo, Injili zinazungumzia uokoaji, ukombozi, na wokovu mara nyingi, lakini hazizungumzii sana kuhusu kitenzi chenyewe wala mwigizaji anayezungumziwa wakati huu, jambo ambalo, tena, linashangaza kidogo, isipokuwa unakumbuka maoni yangu katika majadiliano ya vipengele vya fasihi vya Injili za Synoptic, kwamba hazileti mtazamo wao wa baada ya ufufuo. Zinajaribu kukusaidia kumtazama Yesu alipowatokea watu kabla ya kifo chake msalabani, na umuhimu wake ukawa dhahiri, ingawa waandishi wanajua kitu cha aina hiyo, lakini wanajaribu kukufanya uhisi jinsi kilivyoonekana.

Msamaha, kitenzi aphiemi , kusamehe, na msamaha, aphasis , kusamehe, 114 kati ya 144, 0.79, kwa hivyo hiyo ni ya juu. Na aphasis , 8 kati ya 17, 0.47, ambayo ni ya juu, lakini hakuna karibu na ya juu kama aphiemi . Kwa hivyo Injili zinaonekana kuwa zinahusu msamaha.

Na kisha ufalme, basilea , basileus, mfalme, na basileuo , kutawala, basilea , 119 kati ya 160, 0.74, kwa hivyo hiyo ni ya juu. Ufalme ni mada katika Injili, haswa Injili za Synoptic, na mtu anaweza kukisia hilo ikiwa umewahi kuzisoma hapo awali kwa njia yoyote. Basileus, 44 kati ya 110, 0.40, ya juu kidogo.

Na basileuo , kutawala, 4 kati ya 19, 0.21, chini kidogo. Kwa hivyo, nawauliza wanafunzi wangu, mnajua, kwa nini mnafikiri Kristo ni nadra sana katika Injili za Synoptic hivi kwamba Mwana wa Adamu ni wa kawaida sana? Na unapata majibu mbalimbali, lakini hii ni sehemu ya msingi wa siri ya kimasihi ya Vreda. Yesu hakutembea katika miji na kusema, Habari zenu, mimi ndiye Masihi.

Hakufanya hivyo, kama Shetani alivyopendekeza, kutua kwa upole hekaluni na kusema, Habari zenu, Masihi amefika. Hiyo si njia ambayo Mungu alipanga Yesu aje. Na hilo lingegawanya kila kitu mara moja, na mamlaka yangelazimika kumkubali bila kutubu na ni wazi kuingilia kati kwa kiasi fulani na kifo chake cha badala pia.

Kwa hivyo, hatuwezi kutatua yote hayo. Mungu yuko huko nyuma akishughulikia nyuzi zote za mpango na mipango mbalimbali inapounganishwa pamoja. Lakini hiyo ni sehemu yake.

Kwa nini Mwana wa Adamu ni wa kawaida sana? Si rahisi kuona, lakini ni chaguo la Yesu la neno atakalotumia kwake mwenyewe. Na ni neno ambalo, ukigusa kifungu sahihi, kimsingi linasema, Mimi ndiye Masihi. Lakini kuna vifungu vingine vingi.

Na kwa hivyo, inaweza kumaanisha tu kwamba mimi ni mwanadamu, ambaye, bila shaka, ni mwanadamu. Au unaweza kufikiria, Naam, Mungu anamaanisha nini anapomwita Ezeieli Mwana wa Adamu? Na je, ina maana ya mwanadamu tu, ambayo inaweza? Au ina maana kwamba mtu fulani amechagua kutekeleza amri za Mungu au kitu kama hicho?

Kwa hivyo, ni jambo lisiloeleweka. Na hilo, nadhani, ndilo lilikuwa kusudio hapo. Kitabu cha Herman Ridderbos, *The Coming of the Kingdom*, theolojia ya kibiblia ya Synoptics, kinachukua vipengele hivi na vingine vizuri kwa kuona mada kuu ya Synoptics kama kuja kwa ufalme.

Kama mfano wa utafiti wa theolojia ya kibiblia, tunataka kufupisha hoja kuu za Ridderbos hapa kwa mapendekezo ya mara kwa mara ambapo sikubaliani naye na mambo ya aina hiyo. Ufalme una mada kuu katika theolojia ya kibiblia ya sinoptiki. Kuna vifungu 31 katika sinoptiki ambapo msembo ufalme wa mbinguni unatumika, na vyote viko katika Mathayo.

Zaidi ya hayo, vifungu vingine 49 vyenye ufalme wa Mungu. Na vinne tu kati ya hivi viko katika Mathayo. Tutasoma vifungu hivi vyote pamoja na vingine vinavyotumia neno ufalme bila miisho hiyo, lakini ambapo muktadha unaweka wazi kwamba ni ufalme wa Mungu unaofikiriwa badala ya ufalme wa Herode au ufalme wa Kaisari au kitu kama hicho.

Zaidi ya hayo, vifungu vingine vinaonekana kuzungumzia ufalme lakini havitumii neno hilo hata kidogo. Huo ndio ujanja unaoingia unapofikiria kuhusu masomo ya maneno kama kujaribu kujua yanakuambia nini kuhusu kitabu au kitu fulani. Lazima upate maeneo ambapo kifungu hicho kinatumika, maeneo ambapo visawe vinatumika, na aina hiyo ya kitu.

Kwanza kabisa, ufalme una sifa. Inaonekana ni kosa kufanya tofauti kubwa kati ya vifungu vya maneno ufalme wa mbinguni na ufalme wa Mungu. Marko na Luka hawatumii vifungu vya maneno vya awali, hawatumii ufalme wa mbinguni, bali hutumia vya mwisho, ufalme wa Mungu, mahali ambapo Mathayo anatumia ufalme wa mbinguni.

Kwa mfano, Mathayo 4:17 dhidi ya Marko 1:15 au Mathayo 5:3 dhidi ya Luka 6:20. Kwa kweli, Mathayo mwenyewe anatumia ufalme wa Mungu na ufalme wa mbinguni sambamba katika Mathayo 19:23 na 24. Ukisiaji wa kawaida leo ni kwamba Mathayo anafuata desturi ya Kiyahudi ya kutumia vibadala vya marejeleo dhahiri kwa Mungu. Kwa hivyo, miongoni mwa Wayahudi wa Kiorthodoksi wa kisasa wakiandika kwa Kiingereza, utawaona wakiandika GD badala ya Mungu.

Au kama wanatumia Kiebrania bandia, wanatumia Elohim badala ya Elohim. Wanaweka K badala ya H, nk., Au vitu vingine kama hivyo.

Na hiyo ni njia ya kisasa, ukipenda, ya kuepuka kutumia jina la Mungu. Na tunafikiri jina Yehova linatokana na kitu cha aina hii pia, ambapo konsonanti za Yahweh hupewa vokali za Adonai, na unapata Yehova. Hatutakutana na maelezo ya hilo.

Naam, mojawapo ya vibadala vilivyotumika katika nyakati za Agano Jipya kwa Mungu ilikuwa Mbingu. Kulikuwa na vibadala vingine vingi pia. Jina, mahali, na vitu vya aina hiyo.

Naam, Riddabos anapendekeza kwamba ufalme unaozungumziwa na Yesu katika Sinoptiki unaweza kuainishwa kwa maneno yafuatayo. Ufalme ni wa kitheokrasi. Ufalme una nguvu.

Ufalme ni wa kimasihi. Ufalme ni wakati ujao. Lakini ufalme pia upo.

Kwa hivyo, hebu tuseme neno moja au mawili kuhusu kila moja ya hayo. Kitheokrasi ni rahisi sana, sivyo? Ufalme unatawaliwa na Mungu. Hilo linaonekana katika istilahi, ufalme wa Mungu, yaani ufalme wa Mungu, na ufalme wa Mbinguni, na pia kwa kile kinachosemwa kuhusu ufalme huu mahususi.

Kwa hivyo, Yesu anazungumzia jinsi Mungu alivyotawala kwa namna fulani. Ni jambo lenye nguvu kwa maana kwamba neno ufalme linatumika kimsingi samahani, neno hilo halitumiki kimsingi kama neno letu la Kiingereza ufalme linavyotumika. Neno letu la Kiingereza ufalme linatumika kimsingi kurejelea eneo la anga.

Kwa hivyo, Uingereza ni eneo linalotawaliwa na mfalme au malkia wa Uingereza, na katika hali hii, hiyo ni Uingereza, Wales, Scotland, Ireland Kaskazini, na Uingereza. Lakini badala yake, neno ufalme hutumika kurejelea shughuli za mfalme. Kwa hivyo, ni utawala wa Mungu.

Utawala wa Mbinguni, ukitaka. Na aina hiyo ya utawala inaweza kutokea miongoni mwa wafuasi wa Mungu katika ulimwengu ambao vinginevyo unamwasi. Kwa hivyo ufalme wa Mbinguni, kile tunachoweza kusema kisimani, tutarudi na kuzungumzia kuhusu kile ambacho tayari na ambacho bado hakijatokea, lakini kwa maana ambayo tayari kipo mioyoni, ukitaka, na maisha ya wafuasi wake, lakini siku moja itakuwa ya ulimwengu wote kwa maana hii nyingine.

Kwa hivyo, ufalme wa Mungu si wa kitheokrasi na wenye nguvu tu, bali pia ni wa kimasihi. Ni wa kimasihi kwa kuwa Mungu anatawala kupitia mpatanishi wake, Masihi. Masihi ni neno linalotokana na neno la Kiebrania kutia mafuta, na Christos linatokana na neno la Kigiriki kutia mafuta, na wote wawili wana wazo kwamba

Mungu amemchagua mtu kufanya kazi kama mpatanishi wake au wakala katika aina fulani ya shughuli.

Kama tulivyokwisha kuona katika muhtasari, Yesu anatumia neno Mwana wa Adamu kurejelea hili lakini kwa njia isiyoeleweka. Lakini Mwana wa Adamu ana historia muhimu sana katika Danieli sura ya 7, ambapo falme nne zinazowakilisha falme zinazofuatana za wanadamu duniani zinawakilishwa kama wanyama wa porini. Na kisha mmoja kama Mwana wa Adamu, hivyo mmoja kama mwanadamu, huja mbele za Mungu, na anapokea kutoka kwa Mungu ufalme wa milele, wa ulimwengu wote.

Kwa hivyo, Mwana wa Adamu ndiye atakayekuwa mtawala wa milele, wa ulimwengu wote. Na mtawala wa milele, wa ulimwengu wote kimsingi ni ufafanuzi wa Masihi, ukitaka. Ingawa neno hilo halitumiki hapo, ndivyo linavyomaanisha katika kifungu hicho.

Kwa hivyo, Kimasihi. Ufalme ni wa wakati ujao kwa kuwa unaelezewa mara kwa mara kwa maneno yenye nguvu ya mwisho wa dunia na kama haujafika bado. Lakini upo kwa maana halisi kama ufalme pia unavyokuja katika kuja kwa kwanza kwa Yesu.

Suluhisho hili linaonekana kwangu kuwa bora kuliko msisitizo wa zamani wa kitamaduni wa ufalme uliotolewa kwa Wayahudi na kukataliwa, kwa hivyo ufalme uliondolewa, na kisha haukurudi tena hadi milenia. Nadhani unapopitia vifungu, unaona kwamba tayari viko hapa kwa maana fulani. Na hiyo inatuleta kwenye mjadala wa Ridderbos kuhusu, kwa upande mmoja, ufalme wa Mungu upo, na kisha ufalme huu ni wa muda.

Kwa hivyo, hebu tuangalie kwanza wazo kwamba ufalme wa Mungu upo, tayari umetimia, tayari umefika. Kipengele cha sasa cha ufalme kinaweza kuonekana katika mada kadhaa. Kwa mfano, Shetani, yule mwovu, tayari ameshindwa.

Ameshindwa na jaribu la Yesu, ambalo ni muhimu sana unapofikiri kwamba jaribu la Yesu ni wazi kwa namna fulani linafanana na jaribu la Adamu na Hawa, lakini lao lilikuwa bustanini; yuko jangwani. Na kwa jaribu la Israeli, walikuwa jangwani, yuko jangwani, n.k. Kwa hivyo, inaonekana katika kushindwa kwake katika jaribu la Yesu, katika Yesu na hata wanafunzi wake wakitoa pepo, kwa hivyo anashinda, na hata wao, kupitia nguvu zake, wanashinda nguvu za Shetani.

Tabia ya kupendelea ya mapepo, na labda hata katika anguko la Shetani, inasimuliwa kwetu katika Luka 10:8-19, Luka 11:21, na mambo mengine yanayofanana katika Injili. Nina mwelekeo wa kuweka angalau moja ya hayo kama labda inayoangalia wakati ujao badala ya kuwa imetokea kweli, lakini hiyo ni moja ya maeneo ambapo mimi na Ridderbos tungetofautiana. Nguvu ya miujiza ya Yesu tayari inaonyeshwa wakati wa kuja kwake kwa mara ya kwanza, ikionyesha urejesho wa uumbaji, na

hiyo, kwa kweli, ni moja ya mada, ukipenda, unapoangalia miujiza ya uponyaji na miujiza ya asili na kadhalika.

Urejesho wa uumbaji na kutimiza unabii wa Kimasihi, kama tunavyoona katika Mathayo 11:5 na Mathayo 8:17. Katika kazi ya Yesu, Mungu anawatembelea watu wake huku umati ukipiga kelele katika Luka 7:16. Habari njema tayari inatangazwa, kama ilivyotabiriwa katika Isaya 52:7.

Habari njema, Mungu wako anatawala, n.k. Na Isaya 61 :1-2, ambayo Yesu aliisoma katika sinagogi la Nazareti na kuitangaza kama inatimiza siku hii, Luka 4:21. Wafuasi wa Yesu, kwa namna fulani, tayari wana ufalme wa mbinguni.

Mathayo 5:3-10, kwa maana ufalme ni wao. Vivyo hivyo, heri ninyi kwa sababu mnaona, lakini hawa wengine hawakuona. Mathayo 13:16, Mathayo 13:17.

Kwa maana leo, wokovu umefika, Luka 19:9. Kwa maana majina yenu yameandikwa, Luka 10:20. Na Yesu Masihi tayari yuko hapa.

Masihi amekuja. Ametambuliwa kama Masihi. Mwanangu wakati wa ubatizo wake, Mathayo 3:17, katika kufanana na wakati wa kubadilika kwake sura, Mathayo 17:5, katika kufanana.

Na wanaelewa mada hii, mwanangu, katika 2 Samweli 7 na Zaburi 2. Mwana wa Adamu yupo katika vifungu vingi. Maneno ya Yesu yenye macho ni ushuhuda wenye nguvu wa yeye ni nani. Mathayo 11:28, 12:30, Mathayo 10:32-42.

Kwa hivyo, ufalme wa Mungu upo. Lakini, ufalme huu wa sasa ni wa muda, bado haujakamilika. Hiyo siyo hadithi nzima.

Uwasilishaji wa kibiblia ni mgumu zaidi kuliko ufalme wa sasa au ufalme wa baadaye. Nakumbuka nilipokuwa nikichukua kozi inayohitajika katika Biblia huko Duke mwanzoni mwa miaka ya 1960, waliberali wangesema mara kwa mara, vema, kulikuwa na mitazamo miwili tofauti. Baadhi ya watu walidhani Yesu na ufalme ulikuwa umekuja, na baadhi ya watu walidhani ulikuwa wa kieskatolojia, na kwa namna fulani, vyanzo vilichanganya haya pamoja.

Lakini, kwa kweli, mvutano kati ya hizo mbili ni mada ya kibiblia sana. Ufalme ni wa sasa na wa baadaye. Vipengele vyote viwili hutokea.

Ingawa Injili hazitumii tofauti zetu kati ya wakati uliopo au ujio wa kwanza, ujio wa pili, badala yake zinatimia tofauti za wakati huu wa sasa na wakati ujao. Kwa mfano, tazama Marko 10-30. Hapa tunaona umoja na mvutano ambao unaonyeshwa katika tatizo linalomsumbua Yohana Mbatizaji anapotuma wajumbe kwa Yesu katika Mathayo 11:6.

Wewe ndiwe yule ajaye, au tumtazamie mwingine? Yesu anampa jibu. Tazama mambo haya yanayotokea, na Yohana tayari anajua haya ni mambo yaliyotabiriwa kumhusu Masihi. Kwa hivyo, wakati wa yule mwovu bado unaendelea.

Shetani bado ana nguvu. Hii ni maana moja ambayo ufalme wa sasa ni wa muda. Kwa hivyo, katika Sala ya Bwana, tuokoe kutoka kwa yule mwovu, ndivyo tunavyoomba.

Anatamani Petro, Luka 22:31 . Magugu yanamea pamoja na ngano, na magugu ni wana wa yule mwovu. Mashetani wanaogopa kwamba Yesu amekuja kututesa kabla ya wakati.

Mathayo 8:29. Kwa hivyo, wakati wa yule mwovu unaendelea. Miujiza ambayo Yesu hufanya ni ishara tu.

Ni miujiza halisi, lakini haifuatwi mara moja na utimilifu. Yesu anaweka kikomo cha matumizi yake. Hata matumizi yake kama ushahidi yamewekewa mipaka na yameunganishwa kwa njia moja au nyingine na imani.

Kwa hivyo, Yesu... Fikiria bwawa la Bethsaida. Kuna umati huu wote wa watu pale. Yesu anamponya mtu mmoja.

Kwa hivyo, ishara zinaonyesha kuja kwa ufalme. Zinaelekeza kwenye mwisho, lakini hata sio mwanzo wa mwisho, kama tunavyoelezwa katika Hotuba ya Mizeituni. Mambo haya ndiyo mwanzo, n.k.

Kusudi lao ni kutii mahubiri ya injili. Ni kuwavutia watu. Ni kutuambia jambo fulani kuhusu Yesu ni nani na kuwafanya watu wasikilize injili.

Watu hawazitumii hivyo kila wakati. Unaweza kuona wanatumia chakula hicho kulishwa na kurudi kwa njia nyingine ukitaka. Yesu anazungumza na umati kwa mifano ili kufichua na kuficha kwa wale wanaoelewa na wasioelewa siri ya ufalme.

Yaani, mfalme yuko hapa, lakini ufalme bado haujatarajiwa. Mifano ya ufalme pia inatuonyesha kwamba kupanda huanza na Yesu kuja, lakini mavuno si hadi tuingie katika enzi ambayo kusonga mbele kwa ufalme kunaonyeshwa si kwa upande wa ushindi wa kijeshi bali kwa upande wa ukuaji.

Kwa hivyo hukumu inacheleweshwa. Magugu yanaruhusiwa kukua pamoja na ngano hadi mwisho wa wakati. Bwana, katika mfano wa pauni, ataondoka ili kupokea ufalme wake kisha atarudi.

Wakati huo huo, kile ambacho watu wamewatendea wengine kinachukuliwa kama sawa na kile ambacho wamemtendea Yesu katika kondoo na mbuzi katika Mathayo

25. Wakati wa kuchelewa huku, ufalme unafanya kazi kupitia neno la Yesu na kazi za wanafunzi. Mifano kadhaa ya ukuaji, si yote, inaonyesha ukuaji wa neno.

Mfano wa pauni na talanta unaonyesha wakati wa watumishi kutumia kile walichokabidhiwa. Kazi hii wanayopaswa kufanya inahusisha kutafuta kile kilichopotea. Mfano wa mtini katika shamba la mizabibu ambao mtunza bustani atauchimba kuzunguka na kuweka mbolea zaidi, katika Luka 13 unaonyesha bado kuna wakati wa toba.

Kutafuta kunaonyeshwa katika vifaa vya kondoo vilivyopotea katika Mathayo 9, Mathayo 10, Mathayo 15, na Luka 15, na mifano ya waliopotea, na sarafu, na mwana katika Luka 15. Tofauti na mavuno yaliyofanywa na malaika mwishoni mwa wakati, Mathayo 13, hapa mavuno yanafanywa na wafuasi wa Yesu katika wakati huu, Mathayo 9:35-38. Ni kwa ufalme wa muda kwamba mtumishi wa Bwana vifaa ni vya .

Kristoolojia ya Sinoptiki ina mambo mawili muhimu: mwana wa Adamu na mtumishi wa Bwana, kwa hivyo chukua kifungu cha Danieli na kifungu cha Isaya ukipenda. Kifungu cha kwanza kinasisitizwa kupitia Danieli 7, lakini kwa utata, ufalme wa Yesu, wa mwisho, mtumishi wa Bwana, unasisitiza utii na mateso yake. Jaribu la jangwani linatuonyesha kwamba njia ya utukufu iko kupitia utii, ugumu, na mateso.

Yesu anakataa kuchukua njia ya haraka na ya kuvutia, kutua kwa upole hekaluni, au kumsujudia Shetani na kuchukua falme zote za ulimwengu. Hii ni katika kutimiza vifungu vya mtumishi anayeteseka katika Isaya 40-55. Siri ya kimasihini ni muhimu kwa kukataliwa.

Kwa hivyo, kuna uhusiano gani kati ya ufalme wa Yesu na msalaba wa Yesu? Naam, ni wazi kwamba kuna utimilifu mdogo tu wa ufalme kabla ya msalaba. Kusulubiwa, kwa namna fulani, kunaahirisha hukumu ya mwisho, na kufungua nafasi kwa ufalme wa sasa wa muda, na kuhubiri injili kunaendelea tu baada ya ufufuo. Kwa hivyo hiyo inatuleta kwenye mjadala wa Ridderbos kuhusu injili ya ufalme.

Habari njema hii ya ufalme ni nini? Tunajuaje kwamba ufalme Ridderboss unaona vipengele viwili vya habari njema? Wokovu na hilo hakika linasikika kama habari njema na amri, ambazo hazisikiki kama habari njema kwa wengi wetu katika enzi hii tulivu. Kwa kweli, habari njema si habari.

Ni utimilifu wa ahadi za Agano la Kale. Ni habari njema kwa maskini, hasa kwa wacha Mungu wanaokandamizwa. Heri, hasa katika uwasilishaji wa Luka, ziko wazi zaidi kwa baraka na laana zikiwa zimeunganishwa pamoja.

Wacha Mungu wanaokandamizwa wanaonekana kama waamuzi wasio waadilifu. Inahusisha agano jipya. Inahusisha Israeli mpya ya watu wa radhi ya Mungu.

Ni wokovu gani unaotolewa? Ni wokovu gani unaotolewa? Naam, Ridderbos anasema ni ondoleo la dhambi. Linatimizwa katika kuja na kazi ya Yesu. Habari zake njema za wokovu ni kinyume cha mafundisho ya kirabi kuhusu thawabu.

Na hii inatuingiza kidogo katika mtazamo wa zamani wa Paulo dhidi ya mtazamo mpya wa Paulo, n.k. Na itabidi niseme , katika mistari mingi, nina mtazamo wa zamani wa Paulo kuhusu jambo hili mahususi. Habari njema ya Yesu ya wokovu ni kinyume cha mtazamo wa marabi kuhusu thawabu.

Fikiria kuhusu Farisayo na mtoza ushuru katika Luka 18:9-14. Mungu, nakushukuru, mimi si kama watu wengine. Hasa, mtoza ushuru huyu anamaanisha mtoza ushuru.

Inaonyeshwa katika Mungu akiwa Baba yetu kama uhusiano wa sasa na furaha ya baadaye. Inatupa uhakika wa uhakika wa wokovu. Inatimizwa katika kuja kwa Yesu, Mwana wa kweli wa Mungu.

Ingawa haijapatikana, haijapatikana na sisi, wale wanaoookolewa wana sifa ya kufanya mapenzi ya Baba . Bila shaka, imepatikana na Yesu, kwa hivyo anaipata kwa ajili yetu. Na bado wale wanaoookolewa wana sifa ya kufanya mapenzi ya Baba .

Hii ni sehemu muhimu sana ya injili ambayo huelekea kupotea katika mzozo huu wa Ubwana-Wokovu kwa upande mmoja unaosema kimsingi, hakuna kinachohitaji kuonekana katika maisha yako. Ilhali picha ya kibiblia ni, ikiwa umeokoka kweli mambo haya yataonekana katika maisha yako. Amri zinaingiaje katika habari njema? Kusudi la Mungu kwa watoto wake ni kwamba wawe waadilifu.

Kwa nini ni tatizo hili lote la hukumu na kuzimu na kitu kama hicho? Ni kwa sababu sisi si wenye haki. Mungu hakutuokoa ili tuwe wasio haki milele. Alituokoa ili tuwe wenye haki, n.k.

Madai ya Mungu yamefupishwa kama haki. Thamani zingine zote ambazo tunaweza kuwa nazo zinapaswa kutolewa kafara kwa ajili ya ufalme. Hilo ndilo jambo la maana sana.

Matendo mema tunayofanya yanaonyesha uwepo wa ufalme. Tunatimiza sheria, Mahubiri ya Mlimani, kwa kuipa kipimo chake kamili. Kwa kweli, Mahubiri ya Mlimani yanatoa kinyume na tafsiri ya sheria ya kirabi.

Umesikia hilo likisemwa, lakini mimi nakuambia, n.k. Yesu hapingi sheria, bali anapinga kukataa kujitolea kikamilifu kwa sheria ya Mungu. Maoni tofauti kabisa na yale yaliyo ya kawaida katika jamii ya watu wanaopinga sheria.

Ufalme na kanisa. Ridderbos anauliza jinsi ufalme unavyohusiana na kanisa. Ridderbos anapendekeza ufalme ni kazi ya Mungu ya wokovu iliyokamilishwa katika

Yesu Kristo. Kanuni yake ni kwamba hili litatokea na kwamba hili litatendeka kupitia Yesu.

Kwa upande mwingine, kanisa ni watu walioitwa na Mungu; wanashiriki katika furaha ya ufalme, na bila shaka, wanashiriki katika kazi ya Yesu ya wokovu kwa kueneza ujumbe na kwa kuwa mifano, ukipenda. Ridderbos anauliza swali, ufalme unahusianaje na Meza ya Bwana? Anapendekeza kwamba Meza ya Bwana inaonyesha mada mbili: kifo cha Kristo na ufalme wa mwisho wa dunia. Kwa hivyo, kifo cha Kristo, damu yangu na mwili wangu, lakini ufalme wa mwisho wa dunia, sitakula tena hii hadi nitakapokunywa pamoja nanyi mpya katika ufalme, n.k.

Na kila mlapo mkate huu na kunywa kikombe hiki, fanyeni hivyo hata kuja kwa Bwana. Meza ya Bwana hutofautisha kati ya mwanzo na utimilifu wa ufalme. Hili pia linaonekana katika hali ya muda ya Meza ya Bwana.

Kumbuka Elio Cucarro , mmoja wa wahitimu wetu, alifanya tasnifu ya udaktari kuhusu Meza ya Bwana, na mmoja wa walimu wa Matengenezo ya Kanisa alitoa hotuba katika Seminari ya Biblia, na anasema, hii ni picha ya ufalme wa eskatolojia, lakini unakunywa kikombe kidogo cha chakula cha jioni, au kwenye kikombe, unakunywa fundi moja, na una kipande kidogo cha mkate, n.k. Imeundwa ili usiidhanie kuwa Meza yenyewe. Kwa hivyo, ikionekana katika hali ya muda ya Meza ya Bwana, ni kidogo tu, na ni ya ajabu hadi nitakapokuja.

Ni picha ya ushirika wetu mezani kupitia kifo cha Kristo. Inamwonyesha Yesu kama dhabihu inayoanzisha agano jipya, agano jipya katika damu yangu. Hilo linavutia hapo.

Musa anapozindua agano jipya, anasema, hii ni damu ya agano, na anainyunyizia watu, nje ya watu. Yesu anasema, hii ni damu ya agano, nasi tunaichukua ndani yetu wenyewe. Tofauti ya kuvutia pia.

Kinyume na msimamo wa Wakatoliki wa Kirumi, Meza ya Bwana ni mlo wa dhabihu badala ya dhabihu yenyewe. Katika historia ya Agano la Kale, dhabihu tayari imefanyika, na sasa mnyama hupikwa na kutayarishwa kwa, tuseme, sadaka ya shukrani au sadaka ya nadhiri au kitu kama hicho, ambapo unakula mlo, n.k. kwa sababu dhabihu yenyewe tayari imetolewa mara moja kwa wakati wote, kama tunavyoona katika Kitabu cha Waebrania, si wazi hapa katika Injili.

Mwishowe, Ridderbos anageuka kufikiria kuhusu utimilifu wa ufalme ujao. Waliberali kwa kawaida hudai kwamba Yesu na wanafunzi wake walidhani kwamba kuja mara ya pili kungetokea katika karne ya kwanza, lakini walikuwa wamekosea. Huo ndio mtazamo wa kawaida wa waliberali kuhusu jambo hilo.

Lakini Ridderbos anasema, hii ni kurahisisha tatizo gumu kwa kutupilia mbali data zisizofaa. Kwa hivyo, ni kauli nzuri ya kimbinu hapo, nadhani. Mojawapo ya vipengele unavyoona katika ushughulikiaji huria wa Injili ni ugawaji wa kina wa nyenzo na majadiliano ya kina ya duru na vikundi tofauti vinavyodaiwa vilivyotetea mambo haya tofauti.

Lakini kila moja yao inatetea mtazamo rahisi sana wa mambo, ambapo picha ya kibiblia ni kwamba ni wazi una wazushi wengi, lakini una mafundisho ya pamoja ya Maandiko na wafuasi wa kweli wa Yesu wanaojaribu kufuata hilo. Lakini mafundisho yenyewe yana utata fulani ndani yake. Ridderbos anabainisha mambo mawili katika utabiri wa Yesu.

Kauli zake za shauku kimsingi zinatuongoza na kujitokeza kutoka katika picha ya watumishi wa Isaya wanaoteseka. Na kuna kauli za parousia, zinazoibuka na kutuongoza kurudi kwa mwana wa Adamu wa Danieli. Hizi hazikuwekwa pamoja kabla ya ufufuo, kwa hivyo wanafunzi hawakuelewa jinsi ya kuziweka pamoja.

Agizo Kuu basi, katika Mathayo 28:16-20, huondoa pazia kutoka kwa fumbo hili na kuanzisha kipindi kipya katika historia ya wokovu. Hili hapo awali lilikuwa lisiloonekana, lenye nuru kwa Mataifa na aina hiyo ya kitu, lakini halijawekwa wazi. Ufufuo unafichua uhusiano wa karibu kati ya jukumu la Yesu kama mtumishi na kama mwana wa Adamu.

Matukio ya kusulubiwa kwake, pazia la hekalu lililoraruka, tetemeko la ardhi, na ufufuo vinaashiria mwisho wa enzi, parousia. Mwisho wa enzi yenyewe ni sehemu ya mwelekeo, lengo, kwa kipindi kilichofuata ufufuo wa Yesu. Kazi na malengo ya wanafunzi sasa yanatazamwa kwa kuzingatia ujio wa pili, yaani kwamba kazi kubwa inatangulia ujio wa mwisho wa ufalme.

Hata hivyo, Yesu hatoi dokezo lolote kuhusu muda mrefu ungepita kabla ya parousia. Wanafunzi wa Yesu wanaitwa kupambanua nyakati. Kuja kwa pili kutakuwa kwa ghafla, lakini ishara hazijatengwa.

Hakika hatutahitaji ishara ili kutambua kutokea kwake, na kwa hivyo Yesu anatupa mfano wa mwanga wa umeme, ambao unaweza kuwa unatazama upande usiofaa, na utaona umeme. Unaweza hata kufumba macho yako, na utaona umeme. Na tai, kuna mzoga maili tatu mbali. Huwezi kamwe kuona mzoga huo kwa umbali huo, lakini unawaona tai wakiuzunguka, kwa hivyo huna haja ya kuwa sahihi wakati wa kuja kwake mara ya pili ili kuuona.

Kutakuwa na ishara hizi zote zitakazoonyesha hilo. Mafundisho makuu ya Yesu kuhusu siku za mwisho, anasema Ridderbos, yametolewa katika Hotuba ya Mizeituni, Mathayo 24-25, Marko 13, Luka 21. Inaweza kuainishwa kama ifuatavyo.

Kwanza kuna mwanzo wa huzuni, kisha kuna dhiki kuu, na kisha kuna parousia , au kuja mara ya pili. Ridderbos anasema kwamba dhiki kuu inarejelea kuanguka kwa Yerusalemu, lakini si hivyo pekee. Nami nakubaliana naye katika jambo hilo mahususi.

Unaanza kupata watu wengine, baadhi ya watabiri wa awali waliokithiri, wanaosema anguko la Yerusalemu ILIKUWA ni kuja kwa pili, na hakutakuwa na mwingine. Na kuna wengine wanaosema kwamba hiyo ndiyo Hotuba ya Mizeituni. Lakini nadhani ni zaidi ya hayo.

Usomaji wangu ungekuwa, labda hii ni tofauti kidogo na Ridderbos , ni kwamba tukio linalozunguka anguko la Yerusalemu ni aina ya mazoezi ya mavazi ya kuja kwa mara ya pili. Ridderbos anasema kwamba Mathayo na Marko wanaunganisha motifu mbili, anguko la Yerusalemu na kuja kwa mara ya pili. Na tena, jibu langu lingekuwa, kutakuwa na anguko lingine la Yerusalemu kuhusiana na kuja kwa pili, pamoja na lile linalohusiana na kuja kwa kwanza, ukitaka.

Tunapaswa kusema nini kuhusu matamko ya Yesu ya muda mfupi? Hii ni aina ya mada ya kawaida ya theolojia ya kiliberali. Perry Phillips, alipokuwa Cornell, aliwahi kwenda Sage Chapel kumsikiliza Askofu Pike akizungumza. Aliniambia kwamba moja ya kauli za Askofu Pike ni kwamba Yesu alisema anarudi tena.

Yuko wapi? Imekuwa miaka 2,000, n.k. Hilo, kwa kweli, lilikuwa tayari limetabiriwa kwamba kungekuwa na aina hiyo ya mwitikio. Tafsiri ya Ridderbos ya kile Yesu alichomaanisha kwa kizazi hiki, ambayo Ridderbos alisoma ni uhakika bila dalili yoyote ya wakati, inaonekana dhaifu kwangu.

Napendelea marejeleo badala ya kusema kwamba Yesu anafanya jambo ambalo si la kawaida katika unabii mwingi wa Agano la Kale, na kwamba wasikilizaji wanaombwa kufikiria kwamba wapo wakati tukio fulani la baadaye linapotokea. Na hivyo, Yakobo, katika wosia wake wa mwisho mbele ya wanawe, anasema wewe, Reubeni, hili litawatokea, na hili litawatokea Yuda, n.k. Lakini, kwa kweli, yatawatokea wazao wao katika njia nyingi .

Na kwa hivyo, ninamchukulia Yesu akisema kizazi ambacho hakitapita ni kizazi kinachoona ishara hizi alizozitaja. Mambo hayo hayataenea kwa zaidi ya miaka 1,000 au kitu kama hicho. Ishara tofauti zitakuja karibu na mwisho wa wakati.

Ridderbos anafikiri kwamba baadhi ya waliosimama hapa wanamaanisha ufufuo, kwa hivyo baadhi waliosimama hapa wataona ufalme ukija kama nguvu inavyorejelea ufufuo. Sina pingamizi kwamba hilo ni mojawapo ya marejeleo, lakini injili zote tatu za muhtasari hutoa mabadiliko yao mara moja bila hata mapumziko ya sura na zingine mbili zenye mapumziko ya sura, lakini maandishi wa injili hawakuweka mapumziko ya sura. Kwa hivyo, hiyo ndiyo ningesoma kuhusu hilo.

Hata hivyo, naamini kwamba utata wa Yesu katika haya yote mawili ni wa makusudi. Hakukusudia tujue kwamba hautakuwa kwa miaka 2,000 au hata itakuwa ndefu kiasi gani. Ridderbos anaonyesha mifano ya Parousia, ikiashiria kipindi kikubwa kati ya Kupaa na Parousia, lakini hatuwezi kujua mapema kama itakuwa miaka au karne.

Ni wazi, mara tutakapokuwa tumemaliza karne nyingi, tukiangalia nyuma, tunaweza kusema kwamba itakuwa karne nyingi, ikizingatiwa kwamba Ukristo ni wa kweli. Vipi kuhusu utimilifu na utimilifu wa unabii wa eskatolojia? Mihtasari haitoi uwasilishaji wa kimfumo wa eskatolojia. Labda Kitabu cha Ufunuo kingekuwa karibu zaidi, na unaweza kuona mzozo wote juu ya hilo pia.

Kimsingi una hali ya kukusanya vipande vya mafumbo kwa kuangalia maumbo na rangi mbalimbali kwenye kila kipande na kuviunganisha, lakini huna picha kamili inayokuruhusu kujua vipande vyote vinaelekea wapi. Ridderbos anaona mafundisho kadhaa ambayo anasema yanaweza kukandamizwa ili kutoa utata, lakini kwa kweli yanaendana. Na nadhani hiyo, kwa kweli, ni kanuni nzuri ya jumla pia.

Kuna mambo mengi ambayo Biblia inasema ukiyazidisha, ukijaribu kuyafanya yafanye zaidi ya yale mwandishi aliyokusudia, na hapa ninamfikiria Mungu kama mwandishi wa kimungu na vile vile wanadamu wakiandika kwamba utapata mambo ambayo hayafanyi kazi vizuri. Anapendekeza kwamba vipengele hivi maalum vionekane na, ikiwa havizidishishishi, vinaendana kwanza kabisa, kwamba tumeitwa kuzingatia ishara ili tusidanganywe na masiya wa uongo.

Na ishara, anapendekeza, ni kwamba kutakuwa na mwanzo wa huzuni, kutakuwa na chukizo la uharibifu, kutakuwa na dhiki kuu, na kutakuwa na majanga ya ulimwengu. Kwa hivyo, unahitaji kuzingatia hayo na usiende pande zingine. Chukizo la uharibifu, asema Ridderbos, lina vipengele vya Kiyahudi na vya ulimwengu wote.

Nakubali kwamba hiyo ni kweli. Pendekezo langu ni kwamba hii labda inafaa zaidi kwenye mandhari ya kabla ya kinu kuliko inavyofaa Ridderbos Maoni ya Amill kwamba mambo haya yatatokea Yerusalemu kwa sababu Wayahudi wapo huko nyuma, n.k., ambayo wafuasi wa milenia katika karne ya 19 hawakutarajia, ingawa hakika baadhi ya wafuasi wa kabla ya milenia katika karne ya 19 walitarajia. Nina makala ya Samuel Kellogg katika kitabu changu kuhusu Unabii Uliotimia na hakika, katika miaka ya 1880, alikuwa akitarajia kurudi kwa Israeli, na hangetabiri ni lini ingetokea, lakini aliona kwamba nyenzo za kibiblia zilisukuma upande huo.

Kwa hivyo, zingatia ishara. Ishara hizo ni mwanzo wa huzuni, chukizo la uharibifu, dhiki kuu, majanga ya ulimwengu. Chukizo la uharibifu, kama Ridderbos asemavyo, lina vipengele vya Kiyahudi na vya ulimwengu wote.

Baadhi ya wanaoishi wakati wa Yesu watashuhudia udhihirisho wake wenye nguvu kama Mwana wa Adamu kabla ya kufa, wakiwemo maadui zake. Ninapendekeza hilo linahusisha, moja, maono ya wanafunzi kwa nyakati mbalimbali, kama tunavyoona katika kitabu cha Ufunuo. Pili, angesema, maadui zake.

Naam, mmoja, Paulo, akifikiria barabara inayoelekea Damasko, lakini wawili, makuhani wakuu, askari hawa wenye hofu wanakuja mbio ndani, na wanafanya nini? Wanaipiga mawe. Wameona ishara, lakini wataendelea kuwa maadui zake. Jambo lingine muhimu linaloelekezwa kwa wafuasi wa Yesu ni kutokata tamaa kuomba ufalme uje, kwani Mungu atautimiza haraka kwa wakati wake.

Kuwa macho. Hakuna anayejua atakuja lini. Na usisahau kazi kubwa kwa sasa.

Tuko hapa kwa ajili ya nini? Sehemu dhaifu zaidi ya Ridderbos katika kitabu chake kizima, n.k., inaonekana kuwa hii kuhusu unabii na historia. Anabainisha kuwa unabii hauna mtazamo wa wakati na kwamba, kwa kweli, unafanana sana na vilele vya milima vya unabii, na nakubaliana na hilo. Haijapangwa ili tuweze kuchora chati na kuwa na uhakika kabisa kwamba tuna vipande vyote mahali pazuri.

Hilo halimaanishi kwamba hatupaswi kufanya majaribio fulani katika mwelekeo huo. Ridderbos anaona muunganiko wa vipengele vya Kiyahudi na vya ulimwengu, kama vile katika anguko la Yerusalemu, mwaka wa 70 BK, kwanza, na mwisho wa enzi, pili. Muunganiko huu, anapendekeza, haupaswi kutatuliwa kwa ukosoaji wa fomu, wala kama tafsiri baada ya ukweli, kana kwamba waandishi wa injili wote wanaandika baada ya mwaka wa 70 BK Badala yake, anasema, nabii anachora wakati ujao kwa rangi anazozijua, ikiwa ni pamoja na upeo wake wa kijiografia.

Yeye ni mshairi, akitumia lugha ya mfano badala ya ya kiistiari. Sina tatizo na hilo, kwa hakika, lakini kutokana na mengi ya eskatolojia, tutalazimika kusubiri na kuona kitakachotokea. Mtazamo wako maalum unaweza kukuhitaji utafsiri hivi na hivi na hivi na hivi, lakini unaweza kuwa umekosea.

Tunapaswa, hata kama tunashikilia mtazamo fulani kama wenye uwezekano mkubwa kuliko wengine, kuwa tayari kufanya marekebisho ikiwa itaonekana kwamba Mungu ana mambo ya kushangaza kwa ajili yetu katika mwelekeo huo. Kuna mada zingine katika Sinoptiki ambazo mtu anaweza kujaribu kuweka pamoja picha ya mafundisho yao ya kitheolojia, lakini naamini Ridderbos amegusa moja muhimu sana katika neno hili: kuja kwa ufalme, kifungu hiki, kuja kwa ufalme. Kwa hivyo, hiyo ni ziara fupi ya theolojia ya kibiblia, Sinoptiki, na inachukua wazo fulani la jinsi inavyofanyika na baadhi ya mambo ambayo unaweza kuona hapo, na nadhani ni muhimu sana kwa kusudi hilo.

Sawa, tutaonana tena hapa baadaye tutakapoendelea kuangalia sehemu ya kumi na moja na kumi na mbili ya kozi yetu.